CZĘŚĆ XLII — № 58. ROK 21 — (1850.)

TYGODNIK
PETERSBURSKI
GAZETA URZĘDOWA
KRÓLESTWA POLSKIEGO.

Wychodzi we WTORKI i PIĄTKI, Prenumerata przyjmuje się pod adresem do Wydawcy Tygodnika w Petersburgu, lub do Expedycyi Gazet Petersburskiego Pocztamtu, nadto we wszystkich Pocztowych urzędach w Cesarstwie i Królestwie.

Cena: ROCZNA w Rossyi z pocztą, a w Stolicy, z noszeniem do mieszkań, 15 rubli. PÓŁROCZNA 8 rubli srebrem.

WTOREK, 1/13 SIERPNIA.

WIADOMOŚCI KRAJOWE.

PETERSBURG, 31 Lipca / 12 Sierpnia.

Jego Wysokość Xiążę JERZY MECKLEMBURG STRELITZ przybył tu w przeszły Wtorek, 25 Lipca, na statku parowym *Włodzimierz*.

Rozkazy dzienne CESARSKIE *w Wydziale służby Cywilnej.*

15 Lipca. Zatwierdzeni zostają obrani przez Szlachtę na urzędy: Deputat Mohylewskiego Szlacheckiego deputatskiego Zgromadzenia z powiatu Siennińskiego (nowo-obrany), Rejestrator Kollegialny *Bohuszewski;* Członkowie Komitetów powiatowych dla ustanowienia cen na trunki: Siennińskiego (dotychczasowy), Sekretarz Gubernijalny *Białkowski,*—nowo-obrani: Rohaczewskiego Radzca Honorowy *Okinczyc* i uwolniony w 1843 roku z pułku Huzarow J. K. M. Króla Wirtembergskiego Sztab-rotmistrz *Żukowski*, i Sienninskiego Sekretarz Kancellaryi tamecznego powiatowego Marszałka, Sekretarz Kollegialny *Kaszewski*, z uwolnieniem od dotychczasowych obowiązków; Deputaci do nadzoru nad prawną przedażą trunków, w powiatach: Sienninskim (dotychczasowi), szlachta *Bohuszewski* i *Kruszewski*, i Rohaczewskim *Prostwiłło-Borysowicz*, — nowo-obrani: uwolniony w 1823 roku z Władykaukazskiego garnizonowego pułku z rangą Majora *Kaszański* i szlachcic *Puzyno;* Kuratorowie zbożowych zapasowych magazynów, w powiatach: Sienninskim (dotychczasowy), szlachcic *Falkowski* i Rohaczewskim (nowo-obrany), Rejestrator Kolleg. *Orda;* Stały Assesor Sądu ziemskiego Sienninskiego, Rejestrator Kolleg. *Przybyłowski;* Sędzia powiatowy Sienniński (dotychczasowy), szlachcic *Komarowski* i Assesorowie tamecznego Sądu powiatowego (nowo-obrani): Sekretarz Gubern. *Zdrojewski* i Rejestrator Kolleg. *Dzierżyński.*—Otrzymują dymissyą od służby, na własną prośbę: Professor zwyczajny CESARSKIEGO Dorpatskiego Uniwersytetu, Radzca Kolleg. *Zuler;* Starszy Nauczyciel Gymnazyum Łomżyńskiego, Radzca Honorowy *Tomaszkiewicz;* Nauczyciel Nowogródzkiej powiatowej szlacheckiej szkoły, Sekretarz Kolleg. *Przybora;* Pomocnik Ekonoma Kijowskiego Szlacheckiego Instytutu Panien, Sekretarz Kolleg. *Pazarzyński*, i Mierniczy Kijowskiej Izby Dóbr Państwa, Radzca Honorowy *Lange;* — dla słabości zdrowia: Strapczy powiatowy Rossieński, Assesor Kollegialny *Cydzik;*—z powodu wysłużenia 25 lat w wydziale naukowym: Professor zwyczajny CESARSKIEGO Dorpatskiego Uniwersytetu, Radzca Stanu *Breker.* — Zostaje przeniesiony: Vice-Gubernator Jarosławski, Radzca Kollegialny *Murawjew*, do Ministerstwa Narodowego Oświecenia, i mianowany Pomocnikiem Kuratora Moskiewskiego Okręgu Naukowego.

18 Lipca. Zatwierdzeni zostają obrani przez Szlachtę na urzędy: Prezes Izby Kryminalnej Smoleńskiej, Sztabs-kapitan artylleryi *Glinka*, Prezes Izby Cywilnej Smoleńskiej, Assesor Kolleg. *Micki*, i Assesorowie od szlachty powiatu Wieliżskiego: uwolniony w 1837 roku z Odesskiego pułku Strzelców z rangą Podpułkownika *Sawłukow* i Sekretarz Gubern. *Chmielewski.* — Otrzymują dymissyą od służby, na własną prośbę, Radzcy Honorowi: urzędnik do pisma Kancellaryi Kijowskiego Wojennego, Podolskiego i Wołyńskiego Jenerał - Gubernatora, Kamer - junker, xiążę *Jabłonowski* i były Horodniczy Letyczewski, zostający obecnie przy Rządzie Gubernijalnym Podolskim *Kosterycki.* — Zostaje podniesiony, za wysługę lat, do rangi Radzcy Dworu: Assesor Izby Kryminalnej Grodzieńskiej, Asseror Kolleg. *Woszczełowicz.*

19 Lipca. Zostaje zatwierdzony na urzędzie, obrany przez Szlachtę: Członek Mohylewskiego Szlacheckiego Instytutu

Panien, uwolniony w 1842 roku z Charkowskiego pułku Ułanów, Chorąży *Faszcz*. — Wstępują na nowo do służby dymissyonowani: Assesor Koll. *Stankowicz* Assesorem Mohylewskiej Izby Dóbr Państwa w oddziale sądowym, i Sekretarz Gubern. *Modzolewski* Sekretarzem fermy uczebnej Gory-goreckiej. — Otrzymuje dymissyą od służby, dla słabości zdrowia: Starszy Nauczyciel Wileńskiej powiatowej szlacheckiej szkoły, Radzca Dworu *Krajewski*.

20 Lipca. Podniesieni zostają do rang: Radzcy Kollegialnego, Starszy Naczelnik stołu Departamentu Spraw Duchownych wyznań obcych, Radzca Dworu *Rejkowski;* Assesora Kollegialnego: Sekretarz jeneralny Wileńskiego Ewangielicko-Reformatskiego Kollegium, Radzca Honorowy *Lipiński*, obaj za wysługę lat; Sekretarza Kollegialnego, Nadetatowy Kancellaryi Sekretaryatu Stanu Królestwa Polskiego, Sekretarz Gubern. hrabia *Stadnicki*, i Sekretarza Gubernijalnego, Nadetatowi tejże Kancellaryi: *Tomazyni*, *Łaszcz* i *Popiel*, wszyscy czterej za odznaczającą się służbę.—Zatwierdzeni zostają obrani przez Szlachtę na urzędy: Członkowie Komitetu Gubernijalnego Mohylewskiego dla ustanowienia cen na trunki, nowo-obrani: Radzca Honorowy *Załuski* i Sekretarz Kolleg. *Gorski-Szpyrko;* Członek Komitetu Gubernijalnego Mohylewskiego do Inwentarzów, uwolniony w 1842 r. z Połtawskiego pułku pieszego z rangą Pułkownika *Jasieniecki-Wojna;* Sprawnik ziemski Sienniński (nowo-obrany), Sekretarz Gubern. *Korsak;* Assesor od Szlachty Izby Kryminalnej Mohylewskiej, Rejestrator Kolleg. *Pereświet-Sołtan*, i takiż Assesor tamecznej Izby Cywilnej, Rejestrator Kolleg. *Giżycki;* Assesorowie od Szlachty Mohylewskiego Sądu Sumienia (dotychczasowy), Sekretarz Gubern. *Ciechanowiecki* i (nowo-obrany) Assesor Kollegialny *Biełofostow*. — Otrzymuje dymissyą od służby, na własną prośbę, Kassyer Gubernijalny Kijowski, Radzca Stanu *Miłaszewicz*.—Przeniesieni: Pomocnik Sekretarza (Дѣлопроизводителя) Komitetu Gubernijalnego Mohylewskiego do Inwentarzów obywatelskich, Sekretarz Kolleg. *Kamieński*, na Assesora tamecznej Izby Kryminalnej z wyboru Szlachty; Sekretarze Gubernijalni: Kancellista Mohylewskiego Szlacheckiego deputatskiego Zgromadzenia, *Brzostowski*, na Assesora tamecznej Izby Cywilnej, z wyboru Szlachty, i Pomocnik Buchhaltera Mohylewskiej Izby Dóbr Państwa, *Jacyna*, na Pomocnika Naczelnika stołu tamecznej Izby Skarbowej.

Gazety Rossyjskie dają szczegóły strasźliwego pożaru, który w dniu 13 Czerwca spustoszył handlowe i bogate miasto Samarę, położone nad Wołgą. W ogóle spaliło się 521 domów, w tej liczbie murowanych 35, drewnianych 486; cerkiew Przemienienia Pańskiego, gmachy Magistratu i Rady Miejskiej, lokale Sądownictw i Urzędów gdzie się pomieszczały Sądy Powiatowy i Ziemski, Zarząd Policyjny, Kassa powiatowa, Kancellarya Strapczego powiatowego, z oficynami murowanemi, gdzie były złożone prowiant i odzienie, oraz Apteka; Kantory Pocztowa i Udziałowa, lokal tymczasowego Zarządu ziem skarbowych, lokale Sądów Sierocego i Słownego, Zamek więzienny, Szpital miejski i Apteka ze wszystkiemi przynależytościami; 126 spichrzów zbożowych, gdzie było do 300,000 pudów pszenicy, 3 machiny obracane końmi, 18 rozmaitych statków, prowiant i ammunicya komendy Inwalidów. Zginął w ogniu żołnierz komendy ogniowej, zgorzały 3 sikawki i cztery konie; znaleziono 8 trupów opalonych i 5 utonionych; dotąd jeszcze całkowita liczba ludzi, którzy zginęli, nie wiadoma. Akta i dokumenta sądowe lubo były wyniesione wraz ze sprzętami rozmaitych mieszkańców na środek placów, które zdawały się bezpiecznemi od ognia, wszakże za niespodzianą zmianą kierunku wiatru, stały się pastwą płomieni. Pieniądze z Kassy Skarbowej uratowane. Więźnie, w liczbie 207, wyprowadzeni byli w największym porządku z Więzienia i pomieszczeni tymczasowo w jednym ze spichrzów pod mocną strażą.

KRÓLESTWO POLSKIE.

Warszawa, 31 Lipca.

Rozkaz do Zarządu Cywilnego Królestwa Polskiego.

Przez postanowienia Kommisyj Rządowych i władz oddzielnych.

W Wydziale Kommisyi Rządowej Spraw Wewnętrznych i Duchownych, mianowani: Expedytor Poczty w Mniszewie, Jan Guzowski, pełniącym obowiązki Expedytora Poczty w Turku; Zastępca Expedytora Poczty w Sokołowie, Wojciech Pietraszewski, pełniącym obowiązki Expedytora Poczty tamże.—W Wydziale Kommisyi Rządowej Sprawiedliwości, mianowani: Kontroler Kassy depozytowej Trybunału Cywilnego gubernii Augustowskiej Wydziału 1 w Łomży, Hausbrandt, pełniącym obowiązki Kontrolera w Kommisyi Rządowej Sprawiedliwości, ze starszeństwem od dnia 29 Stycznia (10 lutego) 1849 roku; Podpisarz Sądu Pokoju Okręgu Dąbrowskiego, Józef Stempień, pełniącym obowiązki Pisarza tegoż Sądu; Podpisarz Sądu Pokoju Okręgu Piotrkowskiego, Antoni Kozłowski, pełniącym obowiązki Pisarza tegoż Sądu; Aplikant Sądowy przy Trybunale Cywilnym gubernii Warszawskiej w Warszawie, Jan Szpakowski, pełniącym obowiązki Podpisarza Sądu Pokoju Okręgu Dąbrowskiego.

WIADOMOŚCI ZAGRANICZNE.

NIEMCY.

AUSTRYA. *Wiedeń, 1 Sierpnia.* Dekretem z d. 21 Lipca N. Cesarz Jmć przyjął dymissyą barona Puchner od posady Gubernatora Wojennego Wenecyi i mianował na jego miejsce jenerała Gorzkowskiego. P. Puchner wrócił do dawnego stopnia swego, sztabs-kapitana przybocznej gwardyi Cesarskiej Łuczników.

ANGLIJA.

LONDYN, *31 Lipca.* Sir Robert Peel, obrany na miejsce ojca deputowanym z Tamworth, złożył swój urząd dyplomatyczny Sprawującego interesa w Bernie.

FRANCYA.

PARYŻ, *2 Sierpnia.* Izba w ostatnich dniach zajmuje się rozprawami nad rozmaitemi projektami budowy dróg żelaznych.

— Dekretem Prezesa Rplitej Rady Departamentowe zwołane są na 26 Sierpnia, sessyá ich ma trwać po 10 Września.

— Projekt nowej organizacyi Gwardyi Narodowej znosi legije jazdy i artylleryi.

— Latanie balonem stało się w Paryżu rodzajem mody; po P. le Poitevin, który puszczał się w powietrze konno za pieniądze, PP. Bixio, deputowany, i Barral, odbyli już dwie podróże napowietrzne w celach naukowych. Ostatnią razą wynieśli się na wysokość 6,000 metrów, przebywszy nawskróś ogromną chmurę 600 metrów grubości. Na tém wyniesieniu doznali niezwykłego zimna; termometr stustopniowy pokazywał 39° niżej zera; dwóch stopni brakło tylko do zamrożenia żywego srebra. Aeronauci sprawdzili rozmaite obserwacye Gay Lussaca; w obu razach szczęśliwie się spuścili.

— W tej chwili odbywają się proby nad działem polowém nowego składu, wynalezioném przez Prezesa Rplitej dla zastąpienia używanych dotąd dział rozmaitego kalibru. Wyznaczona ku temu została Kommisya w Metz, złożona z oficerów artylleryi pod prezydencyą jenerała tejże broni.

WŁOCHY.

RZYM. Według starożytnego obyczaju, Papież, w dniu SS. Piotra i Pawła, po wielkiej mszy, wyrzeka klątwę na Króla Neapolitańskiego, z powodu że jeden z Monarchów tego kraju zabrał u Kościoła Katolickiego część puściny Świętego Piotra. Klątwa ta bezpośrednio po jej wymówieniu bywa odwołana.

Pius IX, przez pamięć prawdziwie synowskiej gościnności, z jaką na swém wygnaniu był podejmowany przez dziś panującego Króla Obu Sycylij, chciał opuścić na ten raz odwieczną formalność, ale gdy Kardynałowie nalegali na zachowanie zwyczaju, wymówił przeto klątwę, ale natychmiast potem dał Królowi rozgrzeszenie, i w któtkiém przemowieniu oddał świetną pochwałę jego cnotom chrześciańskim.

HISZPANIJA.

MADRYT, *26 Lipca.* Rząd ostatecznie postanowił posłać na wyspę Kubę 6000 żołnierzy dla wzmocnienia załogi.

— Piszą z Sewilli, że tam panują upały nieustępujące największemu gorącu między-zwrotnikowemu. Termometr Réaumura pokazuje w cieniu 42 do 44, na słońcu 52 stopnie. Kilku ludzi, którzy w sam upał wyszli byli na ulicę, padli trupem od uderzenia promieni słonecznych; przez całe dni ludność kryje się po lochach.

AMERYKA.

STANY ZJEDNOCZONE. Przed niejakim czasem było doniesiono o nadér ważnym wynalazku P. Payne; rozkładając wodę za pomocą elektryczności, otrzymuje on gaz wodorodny najczystszy, służący zarazem i do oświetlania i do ogrzewania. Tym sposobem dwie nieodbite potrzeby codziennego życia staną się prawie tak niekosztownemi jak powietrze. Wynalazca trzyma odkrycie swego sposobu w największej tajemnicy. Wieczorem, 4 Sierpnia, ma się odbyć ostateczna proba w wielkim lokalu w New-York, zwanym Astor-house; gmach ten był dotąd oświecany gazem zwyczajnym; wszystkie apparata, rury i latarnie pozostaną i będą służyły równie dobrze w nowym systemacie. W razie powodzenia, P. Payne odbierze miljon dollarów jako zadatek ze Skarbu, ktory nabył jego odkrycie na całą przestrzeń Stanów Zjednoczonych; całkowita zaś summa, którą wynalazca ratami odbierze, jest 10 miljonów dollarów, czyli 50 miljonów franków.

Dodają, że światło gazu, wydobywanego przez P. Payne, jest najpiękniejszej białości, że się daje odbijać na półtory mili angielskiej i że w tej odległości można przy niém czytać; tak jest mocne, że daje wyborne dagerrotypy.

NAJPÓŹNIEJSZE WIADOMOŚCI.

(Drogą nadzwyczajną.)

KOPENHAGA, *3 Sierpnia.* Ogłoszona została proklamacya Ministeryalna, z d. 1 b. m., nakazująca wszystkim oficerom, podoficerom i żołnierzom, niepochodzącym z Xięztw Schleswig i Holstein a znajdującym się w Armii powstańczej, iżby takową opuścili; w przypadku zaś jeżeli się dostaną w niewolę, będą traktowani inaczej niż jeńcy wojenni, ich bowiem położenie służbowe nie podchodzi pod zasady prawa Narodów.

— W lazaretach załogi Kopenhagskiej liczy się 18 oficerów i wielka liczba żołnierzy rannych; we Flensburgu po 29 Lipca umarło z ran 33 oficerów.

LONDYN, *3 Sierpnia.* Na posiedzeniu Izby Gmin 1 b. m. Adwokat Jeneralny (Attorney general) wniosł postanowienie następujące, którego rozbior naznaczył na przyszły Poniedziałek, 4 Sierpnia:

1.) Baron Rothschild nie ma prawa zasiadania w Izbie podczas obrad, ani dawania swego głosu, dopokąd nie wykona przysięgi odrzeczenia się (abjuration) według prawem przepisanej roty.

2.) Izba, na przyszłej sessyi, za pierwszą zręcznością, weźmie pod uważny rozbior rotę przysięgi odrzeczenia, dla tego, ażeby ją zmodyfikować w sposób ułatwiający wykonanie takowej przysięgi przez poddanych Królowej Jinci, wyznających religiją hebrajską.»

*

Następnie Izba udzieliła 15,000 funtów sterl. żądanych przez Ministrów dla Xięcia Cambridge, odrzuciwszy wniesione przez P. Hume zmniejszenie tej pensyi do 10,000.

Wczora Izba ukończyła rozprawy nad budżetem.

W Izbie Lordów bill o marynarce kupieckiej odczytany został poraz drugi.

— *Globe* dzisiejszy donosi, że protokoł, którego zasady były uchwalone 4 Lipca, został wczora podpisany przez Angliją, Rossyą, Francyą, Daniją i Szwecyą. Gazeta dodaje, że te Mocarstwa nie mniemają aktem tym roztrzygnąć, nawet siłą oręża, losów Danii i jej prowincyj, lecz tylko wyrażają swoje zgodzenie się na zasady, według których Danija usiłuje ustalić swój związek z temi prowincyami, oraz na porządek następstwa Tronu, i przyrzekają swoją sankcyą w przypadku jeżeli ten cel zostanie osiągniony. *Globe* widzi w tym protokole i w ostatnich wypadkach powody oczekiwania rychłego ukończenia wojny, tudzież odjęcia dalszych nadziei zagorzałym jej stronnikom i ich tajemnym poduszczycielom, którym bitwa pod Idstedt zadała cios niepowetowany.

Times mówi, że Sprawujący interesa Austryi nie podpisał tego protokołu, lecz że ten pozostaje jeszcze dla Austryi otwartym. Co do Posła Pruskiego, ten się trzymał całkiem na uboczy, wszakże podpisanie protokołu świadczy, że poprzednie jego protestacye nie są przyjęte.

— Podług *Daily-News*, zbior wszelkiego zboża i kartofli w Irlandyi będzie bardzo obfity.

PARYŻ, *4 Sierpnia.* Izba z największym pośpiechem ukończyła rozprawy nad budżetem przychodów; sprzedaż lasów Rządowych na 50 miljonów franków zostala uchwalona.

— Na posiedzeniu 1 b. m. przyjęty został na uwagę 250 głosami przeciw 241 wniosek P. Colfavru, z powodu dróg żelaznych z Tours do Nantes i z Orléans do Bordeaux, iżby, przed rozprawami tego rodzaju, kompanije dróg żelaznych składały spisy akcyonistów, i ażeby deputowani, interesowani w przedsięwzięciu, byli od rozpraw wyłączeni.

— 1 Sierpnia wszystkie gazety wyszły pod nowoustanowionym stęplem, niemające feljetonów od 5 a mające takowe od 6 centimów.

LIZBONA. Depesza telegraficzna, odebrana w Berlinie, donosi, że Poseł Stanów Zjednoczonych opuścił Lizbonę, nie mogąc się porozumieć z Rządem Portugalskim o wynagrodzenie, przez Rząd Stanów poszukiwane.

(Journ. de S. P. Psz. Półn. R. I.)

ROZMAITOŚCI.

—

POGLĄD NA FABRYKACYĄ CUKRU Z BURAKÓW.

(Ciąg dalszy, patrz № 56.)

Jeżeli w soku wydobywają się wapory amoniakalne zapachu urynowego — jeżeli wydobywające się grudki są wielkości małego grochu, łapczaste, dosyć gęste, barwy zielonkowo-żółtej, jeżeli wychodząc na wierzch zbierają się w kupę i postępują od boku kotła ku środkowi, jeżeli między niemi okazuje się sok czysty, jasny, nie mętny, nie białawy i nie czarny, ale żółty, przezroczysty, jasny; jeżeli wyjęty na łyżce chuchnąwszy na niego okrywa się lekką błonką tęczowej barwy, zaś grudki są ciężkie i prędko spadają na spód łyżki, jest pewność dobrej defekacyi. — Uważano, iż soki ze świeżych buraków, dobrze zdefekowane, zostawiają ciemny polot na łyżce srebrnej. — Wtedy pozostawia się sok aż do jednorazowego zawrzenia, które powinno od boków kotła ku środkowi objawiać się. — Wydobywający się sok z pod grubej warstwy szumowin powinien być żółto-kanarkowej barwy. — Wtedy zalewa się ogień lub zamyka parę, i sok gorący spuszcza się kranem lub wylewa z kotła do zbiornika. Jeżeli zaś grudki wydobywające się z soku są drobne jak mak, gęste, szare, sok między niemi szarawy lub zielonawy, znak złej defekacyi i zanadto wielkiej ilości wapna.

Jeżeli zaś wydobywające się grudki są duże jak kluski, zbite w kupę, ciężkie i opadające na spod, znak złego mieszania, lub niedostateczności gorąca. W takim wypadku najlepiej jest zamieszać jeszcze raz sok i rozgrzewać lepiej.

Sok przesadzony wapnem można poprawić ubrawszy nieco do innego kotła a dopuściwszy natomiast surowego.

Trafiają się soki takiej natury, że jednorazowe zawrzenie nie jest dostateczne, a przekonawszy się, że ilość wapna jest dostateczną i znowu, że nie jest za wielką, po zawrzeniu jednorazowem zamknąwszy parę lub przygasiwszy ogień, zostawia go się minut parę spokojnie i podgrzewa się potém, aby drugi raz zawrzał, a czasem okazuje się tego potrzeba i razy kilka.

Szumowiny, czyli błoto, zebrane na wierzchu soku, powinno na nim pływać, być twarde jak twaróg, co chwila stawać się ciemniejszém, i zdolne utrzymać na sobie położoną żelazną łopatkę, używaną przez robotnika do odgartywania szumowin i wyjmowania prób.

Za mała ilość wapna użyta — co nazywają defekacyą słabą, — może czasem omylić fabrykanta, albowiem jeśli buraki były dobre, świeże, defekacya odbywa się dobrze, a jednak nie rozłożone i nie strącone ciała obce stają się w poźniejszych operacyach przyczyną fermentacyi soków. Dla uniknienia tego, lepiej aby był sok trochę alkaliczny, ługowy, to jest nieco przesycony wapnem, które mu za ochronę przeciw fermentacyi służy. Sok, trochę przesycony wapnem, ma smak ostry, szczypiący koniec języka.

Achardt a po nim fabrykanci francuzcy i czescy używali do zobojętnienia i wyłączenia wapna, po jego użyciu, to jest po jego defekacyi, kwasu siarczanego. Dodawano go czasem przed defekacyą, czasem po niej. Sposób ten zupełnie zaniechanym został, odkąd zaczęto cedzić sok przez kość paloną, albowiem prócz zobojętnienia wapna, kwas

siarczany niszczy cukier.—Wszystkie kwasy mineralne zmieniają go zupełnie w inne ciała.

Użycie wapna, jako najtańszego i najpotężniejszego ciała do czyszczenia soku, jakkolwiek powszechnie przyjęte, jednak dla szkodliwego wpływu na cukier, starano się zastąpić innemi ciałami.

Buchez w Gantin pod Paryżem używa do defekacyi ałunu, który będąc solą podwójną, zawierającą w sobie kwas siarczany, nasycony niedokwasem potażu i glinką, rozkłada się w soku, a jego kwas siarczany, łącząc się z wapnem użytem w małej ilości, tworzy gips nierozpuszczalny, zaś glinka, uwolniona od kwasu siarczanego, zabiera w siebie barwniki. Jednak część potażu wolnego może zostać w soku, a ten łącząc się z cukrem, niszczy go i zbawienny wpływ kwasu siarczanego i glinki na wapno i barwniki może przeważyć.

Buchez utrzymuje, że ałun bardzo na sok działa, jednak spostrzeżono: że cukier, do którego fabrykacyi użyto ałunu, trudno się w wodzie rozpuszcza, a czasem, (może z przypadkowego przesadzenia ałunu) jest cierpkawy i ściągający.

Rozczyn, jakiego Buchez używa, powstaje z 1½ granu ałunu na jeden litr soku burakowego, wlewa on się gdy sok 40 do 43° C. ma temperatury, mięsza się i dogrzewa do 80°.—Wtedy małą ilość dolewa się mleka wapiennego i warzy. Za drugiem dopiero zawrzeniem sok się spuszcza z kotła. Trzeba jednak zręcznie prowadzić parę przy zawrzeniu, ażeby nie rozmącić szumowin, które są miękkie. I ta okoliczność dla praktycznego fabrykanta okaże trudność w użyciu ałunu, ile albowiem z miękkiemi szumowinami, nie chcąc ich bez wyduszenia z nich soku wyrzucić, fabrykanci kłopotu mają, to tylko im wiadomo.

Zasadowy oćcian niedokwasu ołowiu (sousacetate de plomb) strąca z soku burakowego prawie wszystkie ciała organiczne, prócz cukru; używają też chemicy przy analizie chemicznej, dla odłączenia cukru od ciał obcych, tej soli. Użyto tego sposobu i w fabrykach, lecz wkrótce z powodów hygenicznych musiano go zaniechać, i twierdzić można, że nigdy więcej użytym nie będzie, albowiem, pracując na wielką skalę, trudno zapobiedz, ażeby choć najmniejsza cząstka ołowiu nie została w cukrze, która go zatruwa. — Probowano też zamiast wapna używać gipsu, lecz ten, nietylko jako ciało nierozpuszczalne w wodzie, ale też jako wapno już zabojętnione kwasem siarczanym, nie mógł żadnego skutecznego wywrzeć wpływu.

Arschbald w roku 1846 rozwoził po fabrykach francuzkich mieszaninę kości palonej na biało, półsiarczanu glinki i wapna, którą chciał wapno zastąpić. Widziałem próby robione tą mieszaniną w fabryce p. Loequeneux w Marly pod Valenciennes; skutki tych prób były niezadawalniające, a cena za ustąpienie brewetu p. Arschbald milionowa; rozumie się, że nikt na nią się nie targnął.

Niektórzy fabrykanci przy defekacyi rzucają do kotła razem z wapnem pewną ilość pyłu z kości palonych, utrzymując, że ten dekoloruje barwniki. Sposób ten nie szkodliwy, ale i niewiele pomocny, owszem przytomność pyłu, jego ciężkość i dążność do opadania na dno kotła, i pociągnięcia za sobą atomów wapna, mającego działać na sok, może się przyczynić własnie do nieudania się defekacyi lub do zatkania filtrów, albowiem sok ciągnie za sobą ten delikatny pyłek, który, między kościami osiadając, wkrótce robi filtr nieużytecznym.

W najnowszym systemie wyrabiania cukru z suszonych buraków, defekacya odbywa się w cylindrach extrakcyjnych; suszone buraki albowiem, zmięszane z należytą ilością wapna, nalewają się wodą, a ta wymywając z nich sok w przytomności wapna rozpuszczonego, zarazem sprowadza defekacyą. — Połączenia utworzone z wapnem osiadają na burakach; zdarza się często, iż tak wszystkie miejsca między burakami zapychają, że niepodobna jest nową ilość wody przez nie przecisnąć. Trzeba więc wyrzucać jeszcze nie ze wszystkiem z cukru wyczerpnięte buraki, ale i tu nowe trafiają się trudności, albowiem massa ta cukrem, flegmistemi i gumowatemi ciałami przepełniona, tak często mocno się zlepia, że zaledwie żelaznemi drągami można ją wybić. — Sok tym sposobem otrzymany musi być jeszcze zawarzony w kotle, ażeby resztki albuminu zcięły się, a więc ni to oszczędności czasu, ani naczyń przy tym sposobie defekacyi nie zyska się. Zapobiega się tylko użyciem przedwczesném wapna, fermentacyi w cylindrach extrakcyjnych.

Duquesnes, który w Marly około Valenciennes fabrykę z suszonych buraków dla towarzystwa, któremu przewodniczy, założył, przerabia tego roku za pomocą extrakcyi w cylindrach, krajane w słupki surowe buraki, mięsza on je zaraz przy krajaniu z mlekiem wapienném, gotuje parą w cylindrach, a na zgotowane nalewa wodę gorącą i przepędza ją z jednego cylindra w drugi, dopóki do należytego stopnia gęstości nie dojdzie. Jednak każdego razu, skoro użyją zwykłej tylko ilości wapna, jakiej potrzeba do defekasyi soku za pomocą pras otrzymanego, mają fermentacyą w fabryce, zaczynającą się w cylindrach extrakcyjnych, nie dającą się niczém uśmierzyć, pokazującą się nawet w melassach. Dla tego też muszą używać podwójnej, a jak buraki są gorsze, i potrójnej ilości wapna, które jeśli nie ma zupełnie zniszczyć cukru, wymaga niezmiernej ilości węgla zwierzęcego.

Nigdzie też nie można znaleźć takiego zbytku w użyciu węgla zwierzęcego jak u p. Duquesnes, a przecież system ten fabrykacyi dotąd akcyonarjuszom, którzy 6 milionowy kapitał złożyli, ani jednego centima nie przyniosł. — Pytać się jednak, jakie mają procenta? ci panowie mają gotową odpowiedź: 8 funt. białego rafinowanego cukru ze 100 buraków.

Najnowszy jednak ze wszystkich, który tyle krzyku w świecie industryjnym narobił, a który skończył nie żywszy, jest system pana Melsens.

Idąc za wskazówką najpierwszych chemików i fabrykantów francuzkich, a mianowicie: Prousta, Drapicz, Perpere, Jordana Habert, Bautin, Dubrannfaud i Stolle, szukał praktycznego zastosowania ich myśli w użyciu podkwasu siarczanego we fabrykacyi cukru, już to jako ochrony przeciw fermentacyi, już nareście w zastępstwie wapna w defekacyi.

Jako ochrony przeciwko fermentacyi używał korzystnie podkwasu siarczanego p. Paweł Claes w Lembecq pod Bruxellą przez całą kompanią, również p. Haber w Weinhäusel w W. X. Badeńskiém przy fabrykacyi z suszonych buraków—Dubrannfaud, Bautin i Stolle podsiarczanu glinki do defekacyi, lecz wapno i podkwas siarczany w tych połączeniach, zobojętnione wzajemnie, nie mogły pożądanego wywrzeć skutku. Melsens dopiero znalazł, iż połączenie przekwaszone podkwasu siarczanego z wapnem, w którém stosunek podkwasu jest jak do zobojętnienia wapna potrzeba, może służyć nietylko jako ochrona przeciwko fermentacyi, puszczając rozczyn tego ciała małym promieniem na tarkę, ale także, jako zastępujące wapno choć w części w defekacyi.

Wpływ tego ciała na sok burakowy a osobliwie na ciała organiczne, które wyłączyć potrzeba, jest następujący;

1. Nie dopuszcza ono fermentacyi.

2. Chciwe połączyć się z kwasorodem, jest zdolne swoją przytomnością niedopuścić działania tegoż na sok.

3. W temperaturze 100° C. ścina ono wszystkie substancye natury białkowej.

4. Dekoloruje barwniki.

5. Jako ciało, sprzeciwiając się fermentacyi, sprzeciwia się tworzeniu przez fermentacye powstać mogących ciał skolorowanych.

6. Jako ciało, zdolne zobojętnić wszystkie kwasy, mogące być szkodliwe sokowi, zastępując je podkwasem siarczanym.

W zetknięciu z sokiem burakowym, przekwaszony podsiarczan wapna, według doświadczeń Melsensa, wcale nie działa na cukier, zaś ścina albumin, robi go nierozpuszczalnym w wodzie, strąca barwniki i wszystkie ciała, zawierające w sobie azot. — W defekacyi użyte zamiast wapna lub w połączeniu z niém, przemieniając się przez ukwasorodnienie podkwasu siarczanego w gips, staje się nierozpuszczalnem w wodzie i szumowinami odchodzi. — Nie pozostaje wtedy w soku, defekowanym systemem Melsensa, cukrzanu wapna ani barwników, ani albuminu i substancyj, zawierających azot; nie ma też sok tak defekowany ani przyczyny fermentacyi, ani potrzeb użycia wielkiej ilości węgla zwierzęcego, jak przy defekacyi wapnem. Jakkolwiek jednak prace Melsensa wiele dotąd rozświeciły ciemnych miejsc fabrykacyi, i zbliżyły ją więcej do ostatecznego rozwiązania, to jest, do sprowadzenia tej industryi na drogę czysto chemiczną w praktyce, w fabryce na wielką skalę dotąd nie może być użytą, a mianowicie:

Sok defekowany metodą Melsensa, bez użycia filtra z węglem zwierzęcym, i tylko cedzony na filtrach woreczkowych, lub przypuszczony raz przez filtr Dumonta, przy ewaporacyi mąci się, traci swoję jasność i przezroczystość. Skrystalizowany zaś trudno wydziela z siebie melassę, (chociaż nie wiele jej zawiera), i przy wszystkich operacyach na gorąco jako też i w gotowanym już cukrze, zabijające zapachy podkwasu siarczanego lub siarki wydziela. Dodajmy do tego, iż drugie produkta krystalizować nie chcą, że tedy w nich trzecia część całej ilości cukru przepada, że nareszcie makuchy z buraków, na które przy tarciu przekwaszony podsiarczan wapna był użyty, nie są użyteczne do wykarmu bydła. To wszystko robi system Melsensa, jakkolwiek teorycznie piękny i w laboratorium chemiczném wykonalny, w fabrykach nieużytecznym.

Wprawdzie znalazł Melsens wielu przeciwników w samychże fabrykantach cukru, w fabrykantach machin, którzy z postępem fabrykacyi cukru i jej uproszczeniem stracą dotychczas ciągnione korzyści, ale nawet w Rządzie wielu przeciwników. Rząd belgijski albowiem, na odgłos powszechny o wielkich korzyściach, jakie ta metoda fabrykantom przyniesie, za użycie jej, dwa procenta wyżej od zwykłego podatku płacić kazał.

Tak tedy niechęć jednych, zawiść drugich, chciwość przedwczesna trzecich, i brak większego kapitału do doświadczeń na wielką skalę, w samém powstaniu zabiły odkrycie, które z czasem może jeszcze wielkie fabrykacyi zrobić usługi, (*) a przynajmniej będzie krokiem naprzód do jej udoskonalenia.

Dla tych, co chcą użyć podkwasu siarczanego jako prezerwatywę przeciw fermentacyi, osobliwie przy przerabianiu zepsutych buraków, podaję najpraktyczniejszy sposób robienia go.

W beczce winnej lub piwnej, próżnej, palą się szmaty nasycone siarką, jak do siarkowania wina. Po spaleniu i utworzeniu gazu kwasu podsiarczanego, nalewa się beczka wodą rzeczną, która połyka gaz kwas podsiarczanny. Jest on jednak za słaby, aby mógł być użyty w fabryce, powinien albowiem mieć 4° B. dla tego pali się siarka w drugiej beczce próżnej, i nalewa wodą, już nasyconą podkwasem w beczce pierwszej i t. d. dopóki za 3 lub 4 razem nie otrzyma się należytej gęstości.

(D. c. n.)

(*) Wiadomości z kolonij francuzkich są bardzo sprzyjające systemowi Milsensa, albowiem na soki trzcinowe wyśmienicie działa; rząd francuzki temi dniami wysłał chemika, p. Guget, do Guadalupy dla robienia doświadczeń na wielką skalę.

Позволяется печатать. 31 Іюля 1850 года. *Цензоръ И. Срезневскій.*
W DRUKARNI WOJENNEJ.